

Symposium Stadsdorpen in Amsterdam Centrum

Verslag van de bijeenkomst georganiseerd door de Ouderen Adviesraad Amsterdam Centrum op donderdag 7 november 2013 in de tuinzaal van de Keizersgrachtkerk, Keizersgracht 566.

1. Opening door Frederika Gepken

Om 14.30 uur opent **Frederika Gepken**, voorzitter van de Ouderen Advies Raad Amsterdam Centrum (OAR) de bijeenkomst en heet de ca zeventig belangstellenden hartelijk welkom, met name de heer Léon Deben die straks een inleiding verzorgt op het thema van vandaag.

De aangekondigde veranderingen in wet- en regelgeving stellen de ouderen niet gerust. Zal zorg straks worden ondergebracht bij de WMO, of toch bij de Zorgverzekeringen? Hoe kunnen ouderen invloed hebben op de veranderingen? Politieke partijen zoeken mogelijkheden om de ouderen te vertegenwoordigen. Veel is nog onzeker.

Veel buurtbewoners en ouderen worden gelukkig zelf actief in en voor hun buurt om elkaar onderling tot steun te zijn, om zo langer thuis te kunnen blijven wonen.

Twee jaar voordat de koning het woord 'participatiesamenleving' uitsprak in zijn eerste troonrede werd in Amsterdam Zuid in de Apollo- en Prinses Irenebuurt het eerste stadsdorp opgericht. Dit stadsdorp in de vorm van een coöperatie biedt aan de leden o.a. onderling contact en bemiddeling bij thuiszorg op maat. De OAR wil vanmiddag laten zien welke initiatieven er al zijn voor en door ouderen, en wil een forum bieden om aansluiting te zoeken bij bestaande initiatieven en contacten te leggen voor nieuwe.

Léon Deben stond aan de wieg van Stadsdorp Centrum Oost en geeft ons een kijkje in de oprichting en ontwikkeling daarvan. Na zijn inleiding kunnen we hem vragen stellen. Na de pauze zal Bert van Houten, secretaris van de OAR, aan de hand van de vragen de discussie leiden. Tot slot zal Roeland Rengelink, portefeuillehouder van Financiën, Huisvesting, Welzijn & Zorg, Onderwijs & Jeugd, ICT & Communicatie en Kunst & Cultuur een reactie geven. Na afloop van de bijeenkomst zal de bar nog even open zijn en kunt u met elkaar napraten.

2. Inleiding door Léon Deben

Achtergrond: in maart 2010 heeft **Léon Deben** meegewerkt aan de oprichting van een forumgroep voor 60+. Deze forumgroep, waarvan Léon Deben later voorzitter werd, wilde een platform zijn voor ouderen die graag in de binnenstad willen blijven wonen en met elkaar uitwisselen hoe dat zo prettig mogelijk kan. Uit een enquête was gebleken dat ouderen hoge eisen stellen aan veiligheid en comfort. Socialiseren scoorde heel laag, wellicht omdat niemand graag toegeeft dat hij eenzaam is.

Als stadssocioloog zag Léon Deben mogelijkheden in het kapitaliseren van de eigen woning om te kunnen blijven wonen in de eigen buurt.

Tijdens enkele door het Platform georganiseerde workshops bleek dat veel ouderen keuzes en beslissingen maar voor zich uitschuiven. Kopen, of huren, in een groep wonen, of aanmelden voor een Wibo-woning: aan alle opties kleven voor- en nadelen. En wachten met het maken van een keuze tot het moment dat een wijziging in de woonsituatie noodzakelijk is leidt niet tot de meest wenselijke situatie. De vraag 'hoe wil ik prettig oud worden?' heeft veel mensen aangezet tot nadenken over de toekomst en uiteindelijk geresulteerd in het besluit tot oprichting van Stadsdorp Centrum Oost.

De doelstelling is: bevorderen dat de leden zo lang mogelijk veilig en actief in de eigen buurt kunnen blijven wonen. Het stadsdorp stimuleert een hecht onderling netwerk door zoveel mogelijk mensen in de buurt in te schakelen om de leden te ondersteunen. Om een hecht netwerk te ontwikkelen moeten mensen elkaar leren kennen. Per woonunit (gebouw/blok/straat) wordt één coördinator aangesteld. Deze gaat op huisbezoek voor de eerste kennismaking. De coördinator is hierdoor in staat als een bemiddelaar wensen van leden te koppelen aan diensten van andere leden. Alle buurtbewoners - jong en oud - kunnen lid worden van het stadsdorp. Door de wisselende vraag- en aanbodtransacties op basis van vrijwilligheid ontstaat een stevig, reëel en actief netwerk. Op deze basis kunnen ook oudere en kwetsbare mensen in de buurt blijven wonen.

Het **plan van aanpak** is erop gericht de zelfstandigheid van de leden te bevorderen en te versterken door zelf mee te doen op basis van vrijwilligheid.

Middelen om tot kennismaking en uitwisseling te komen zijn het **reële netwerk**, waarbij de coördinator als achterwacht en makelaar een rol speelt. Ook is er een **ledenbijeenkomst** eenmaal per maand in Eik & Linde, de Soop of De Witte Boei. Maar ook op het **digitale** netwerk vindt uitwisseling plaats: op de interactieve site van het Stadsdorp kunnen mensen in het voor iedereen toegankelijke gedeelte zien wat er zoal wordt aangeboden. Leden kunnen inloggen en contact leggen met andere leden.

Om vrijwilligheid niet te laten ontaarden in vrijblijvendheid en de continuïteit te waarborgen is financiële onafhankelijkheid wenselijk. De beste vorm die bij de doelstelling en activiteiten (voor en door leden) van het stadsdorp past is de vereniging. Voor de oprichting van een **Vereniging** verricht een initiatiefgroep voorbereidende werkzaamheden. Na de oprichting van Stadsdorp Centrum Oost treedt een interim bestuur aan dat, ondersteund door de initiatiefgroep, besluiten neemt, leden werft, de website opzet en voor voordracht van bestuursleden zorg draagt. In januari 2014 kiezen de leden het eerste formele bestuur. Alsdan legt het bestuur een jaarplan en begroting voor aan de leden.

Inkomsten zijn nodig omdat de vereniging ook kosten heeft: website bouwen en onderhouden, vergaderruimtes, oprichtingsakte bij de notaris. De gemeente heeft eenmalig subsidie gegeven. Nu nog is de contributie voor leden € 4,- à € 5,- per maand per persoon. Maar er zijn meer inkomsten nodig. Belangrijk is ook om voor levering en diensten aan te sluiten bij bestaande buurtnetwerken. Léon Deben wil via de webmaster informatie delen. 'Samen eten' of 'Buren helpen Buren' wordt soms gesponsord door instellingen met een eigen belang.

Taken en profiel Bestuur

Na de initiatieffase en de startfase treedt in de realisatiefase, na benoeming tijdens de oprichtingsvergadering, het bestuur aan.

Taken van het Bestuur zijn onder meer:

- het aanstellen en aansturen van coördinatoren;
- het fungeren als ogen en oren van de buurt;
- het opstellen van een jaarlijkse begroting met een jaarplan;
- het bewaken van de diensten;
- het afwegen van nut en noodzaak over voortzetting van werkgroepen;
- het levendig en actueel houden van de website;
- het verzorgen van contact- en voorlichtingsbijeenkomsten;
- het voeren van een actief werving- en sponsoring beleid;
- het opstellen van de jaarrekening 2014 en de begroting 2015;
- het aanboren van nieuwe inkomstenbronnen;

Bestaande werkgroepen

- Werkgroep Dienstverlening (boodschappen, klussen, vervoer, oppassen, koken)
- Werkgroep Sociale contacten en activiteiten (bewoners bij elkaar brengen, samen op stap/eten)
- Werkgroep Zorg (voorlopig alleen advies en bemiddeling bij dagelijkse ondersteuning en dienstverlening)

Website: www.stadsdorpcentrumoost.nl

3. Vragen naar aanleiding van de inleiding

Léon Deben biedt gelegenheid tot het stellen van vragen

(Vraag = V / Antwoord = A):

- V **Henny Brouwer** (Stadsdorp Buurt 7) heeft 120 namen op de e-maillijst. Buurt 7 heeft € 5000,- startsubsidie van Stadsdeel Centrum ontvangen. Buurt 7 wil niet afhankelijk zijn van contributies en wil mensen een kleine vergoeding kunnen geven. Deze vergoedingen kunnen worden opgenomen in de begroting. Moet je dan steeds opnieuw verantwoording afleggen?
- A Over kleine subsidiebedragen hoeft geen verantwoording te worden afgelegd.
- V Hoe wordt het bestuur gevormd? Onderling of via de leden?
- A Voor de eerste ledenvergadering doet de initiatiefgroep een voordracht van bestuursleden.
Bestuur van 4 leden, verspreid vanuit de vereniging.
- V Wat nu als leden de € 5,- contributie niet kunnen betalen?
- A Taak van bestuur om daarop een plan te maken. Inkomen mag geen drempel zijn.
- V Het lijkt erop dat persoonlijke verzorging niet onder de WMO gaat vallen, maar net als de huisarts en wijkverpleegkundige onder de zorgverzekering. Kan het bestuur ervoor zorgen dat wijkverzorgers voor de ouderen prettig zijn? In Oost zijn tien wijkverpleegkundigen in 'Buurtzorg' gegroepeerd. Kan dat ook voor huishoudelijke hulp en thuiszorg?
- A Als ouderen zich groeperen dan kunnen ze een vuist maken en een dergelijk plan afdwingen bij zorgverzekeraars.
- V Buurtzorg werk al in verschillende stadsdelen. Kunnen andere stadsdorpen daar kennis van nemen?
- A Buurtzorg werkt in locale teams, maar heeft een landelijke website: www.buurtzorg.nl
- V Wat verstaat u onder bemiddeling?
- A Uitwisseling van diensten. Het bestuur gaat niet actief iemand helpen, maar ziet erop toe dat op een vraag een aanbod volgt.

Huisartsen hebben 'de Mantelaar' opgericht: voor € 10,- à € 15,- per uur leggen studenten verpleegkunde van de VU contact met mensen die behoefte hebben aan een tijdelijk vervangende mantelzorg.

- V Wat zijn de mogelijkheden van de site?
- A De site heeft een algemeen deel, licht de doelstellingen toe, vertelt wie wie is, en kent de rubriek vraag en aanbod. Leden kunnen inloggen en zien dan wat andere leden doen. Dit gedeelte is een digitaal prikbord, waar mensen hun naam en adres kunnen achterlaten.
- V **Deborah van der Water** (Gracht & Straatjes) juicht het stadsdorp toe. In haar buurt zijn ook jongeren betrokken. Ze zijn begonnen met een kennismakingsborrel. Ze maken gebruik van wat er is. Als mensen elkaar hebben ontmoet gaan ze vanzelf vragen stellen aan elkaar. De onderlinge contacten selecteren zichzelf.
- V Hoe bereik je mensen zonder internet?
- A **Léon Deben** schrijft al jaren in buurtkranten (Plantage/Weesperbuurtkrant en de Eilander). Dat blijft hij doen. Net als 'Uit in de buurt', dat gaat nu ook digitaal.
- V Hoe ziet het krachtenveld overheid-stadsdorpcentra eruit? Zal de gemeente zich niet te snel terugtrekken?
- A We moeten de krachten bundelen, en dat niet accepteren. De Witte Boei wordt beheerd door IJsterk en de Oosterkerk zijn we kwijtgeraakt. We kunnen ook een beroep doen op fondsen.

4. Welke initiatieven zijn er al

Bert van Houten, secretaris van zowel de OAR als de Tweede Uitleg, inventariseert welke initiatieven er al zijn:

- | | | | |
|----------------------------------|-----------------------------|---------------------------|--------------------------|
| 1. Stadsdorp C/O | - Léon Deben | 6. Den Texbuurt | Carel Petersen (afwezig) |
| 2. Gracht & Straatjes | - Deborah van der Water | 7. Stadsdorp Zuid | |
| | - Yvonne van Wagenveld | 8. Vondelparkbuurt | |
| 3. Nieuwmarkt | - Heleen van Deur (afwezig) | 9. KNSM | |
| 4. Buurt 7 | - Henny Brouwer | | |
| 5. Grachtengordel Zuid | - Maartje Romme | | |

Kenmerken initiatieven

Henny Brouwer vertelt hoe het in **Buurt 7** is gelopen. Eerst heeft ze de belangstelling gepeild, vervolgens is het Stadsdorp opgericht zonder leden en pas daarna is er geld gezocht. Buurt 7 is begonnen met een dagelijks bestuur van 5 personen, in juni ingeschreven als coöperatieve vereniging met uitgesloten aansprakelijkheid. Aan ca 50 mensen is een mail gezonden, wat 20 leden opleverde en op 12 december vindt de eerste ledenvergadering plaats in wijkcentrum d'Oude Stadt. De website wordt beheerd door vrijwilligers. Ze hebben subsidie bij het stadsdeel gevraagd, met een kleine begroting van € 3000,- voor de website. Ze hebben nog niet gedacht over fondsen. Na 12 december zijn de taken verdeeld en kunnen ze fondsen gaan aanschrijven. Eén van de leden heeft een lening verstrekt.

Bert vraagt of ze plannen hebben om bij het stadsdeel c.q. de toekomstige bestuurscommissie aan te kloppen. Henny is bang dat de overheid zich daarmee het recht gaat toe eigenen om mee te kijken en te beslissen en daarom is ze niet zo'n voorstander van subsidie.

- V Hoe heb je fysiek de belangstelling gepeild?
- A Via buurtkranten en via wijkcentrum d'Oude Stadt.

Overigens valt de bemoeienis van de overheid na een subsidie heel erg mee.

Stadsdorp Zuid opereert financieel onafhankelijk van de overheid. Ze hebben wel fondsen aangeschreven waaronder het RCOAK. Dat ouderenfonds voor arme katholieken is namelijk erg rijk.

Het kan ook handig zijn dat verschillende stadsdorpen samen optrekken om de financiën te bundelen. Fondsen willen ook weten bij welke fondsen vergelijkbare aanvragen lopen. De ervaringen met lokale banken zijn wisselend.

Nelly Duijndam (SP fractievoorzitter Stadsdeel Centrum) spreekt vanuit haar ervaring over het beleid en het geld. Startsubsidies zijn geregeld, maar voor de continuïteit is het van belang een bedrag in de begroting beschikbaar te houden. Bij bedragen kleiner dan € 5000,- vindt geen accountantscontrole plaats.

In december komen alle 'stadsdorpen' bij elkaar. De lijsten zijn via de e-mail beschikbaar.

Léon weet dat in de Plantagebuurt al veel mensen zich verantwoordelijk voelen. De organisatie moet laagdrempelig zijn, mensen moeten elkaar (kunnen leren) kennen.

In de Nieuwmarktbuurt ontvangen mensen een 'Dammetje' als ze een dienst hebben geleverd. Met het dammetje kunnen ze weer een dienst vragen. De kern moet zijn dat mensen op basis van wederkerigheid meedoen. De één doet soms wat meer dan de ander.

De ideale grootte van een stadsdorp hangt af van de mate van participatie. Léon Deben maakt een vlugge berekening dat een stadsdorp van ca 500 inwoners nog te behappen is. Grenzen van de dorpen moeten flexibel zijn: als een stadsdorp te groot wordt en het aantal leden niet meer te overzien is, kan er een splitsing plaatsvinden.

Drempels in de uitvoering

Veel initiatieven stuiten op de moeilijkheid om geschikte vergader- of ontmoetingsruimte te vinden. Veel buurthuizen zijn gesloten.

Ank van der Meer geeft aan dat Amstelring (voorheen Osira) veel locaties in de stad heeft waar bijeenkomsten kunnen plaatsvinden. Opgemerkt wordt dat niet alle ouderen daar graag naar binnen gaan. Overigens houdt de OAR haar vergadering al jaren met veel genoegen in Sint Jacob.

Het Claverhuis op de Elandsgracht is ook beschikbaar voor bijeenkomsten.

V Hoe is de situatie in andere steden? In het buitenland?

A Stadsdorp Zuid is op Amerikaans/Deense leest geschoeid. Het gaat uit van de oude dorpsamenhang. Maar alles weer zelf gaan doen is best lastig na 30 jaar verzorgingsstaat.

V Hoe is het historisch gelopen?

A (volgens Jacques Allegro, oprichter van stadsdorp Zuid): bij ons vanuit de mensen.

V Werkt het project Centraal Wonen? Daarbij formuleer je als groep wat je samen deelt.

A **Tonny van Velzen** (OAR): Er zijn 7 initiatieven bekend variërend van juridische verenigingen tot coöperaties waarin ouderen gezamenlijk een woonvorm ontwikkelen. Vanuit de OAR is er de vereniging Wonen voor ouderen in Amsterdam Centrum opgericht. Aanbiedingen vanuit de AWBZ of de WMO zijn over het algemeen ongeschikt voor zelfstandig wonen. Bovendien weet je van te voren niet waar je terecht komt.

Hier ligt een taak voor de politiek. De gemeente heeft geen behoefte aan nog meer grote hotels. Het Prinsengrachtziekenhuis en het Gerechtshof zouden mooie plekken zijn voor CPO-initiatieven of Centraal Wonen, net als het gedeelte Prinsengracht tussen de Spiegelstraat en de Leidsestraat.

5. Reactie Roeland Rengelink

Bert van Houten vraagt de zojuist binnengekomen portefeuillehouder Roeland Rengelink naar de stand van zaken met betrekking tot toegekende subsidies en aanvragen die nog in behandeling zijn.

Ieder Stadsdorp heeft een jaarlijkse bijdrage nodig. Heeft het zin als stadsdorpen gezamenlijk een subsidie aanvraag doen? Bij welk bedrag hoeft geen verantwoording te worden afgelegd?

Roeland Rengelink geeft een toelichting.

Antwoord op deze vragen hangt af van de wijze waarop je de relatie tussen de overheid en het stadsdorp wilt vormgeven. Een stadsdorp kan ervoor kiezen zelfstandig en onafhankelijk te zijn.

Anderzijds is de overheid graag bereid bij te dragen aan goede initiatieven. Maar dat vereist dat de overheid alle stadsdorpen op dezelfde manier behandelt. En dat vergt dan weer een structurele inbedding.

Ook ontmoetingscentra ontvangen subsidie, maar vooral voor de gebouwen.

Onkostenvergoedingen voor vrijwilligers worden doorgaans vanuit contributie betaald.

Daarnaast kunnen veel ouderen veel zaken prima zelf regelen zónder subsidie. De grootste kans van slagen is in rijkere buurten. De overheid wil zaken graag mogelijk maken. En vindt dat ook andere, minder bedeelde buurten bereikt moeten worden: een eventuele bijdrage van de overheid mag niet het wel of niet doorgaan van een goed initiatief bepalen.

Een gezamenlijke subsidieaanvraag van meerdere stadsdorpen maakt het wel makkelijker. Hij zal zo nodig maatregelen nemen om voortaan te voorkomen dat een gezamenlijk ingediend verzoek alsnog door de verschillende stadsdorpen afzonderlijk moet worden ingeleverd.

Roeland Rengelink vraagt vervolgens door naar de eventuele belemmeringen die zich voordoen in het opzetten van stadsdorpen.

Léon Deben geeft aan, dat startsubsidie nodig is, en geld voor de continuïteit, en hij wil uit principe een vergoeding geven aan vrijwilligers. In de Plantagebuurt werken 15 coördinatoren, die ieder met tien personen in de buurt contact onderhouden. Dat vergt een forse tijdsinvestering. Bovendien krijgen de coördinatoren een training, en instructiebijeenkomsten.

Hoeveel dorpen zijn er nodig? In de Plantage/Weesperbuurt en de Oostelijke Eilanden is ruimte voor 3 stadsdorpen. Daarin zitten de mobiele en actieve mensen. Om mensen uit de eenzaamheid te trekken is meer nodig, en ook structurele hulp vanuit de stadsdelen.

Roeland Rengelink wijst erop dat een goede organisatie van groot belang is, zodat het leveren van een bijdrage al voldoende genereert om het project voort te zetten. Contributies kunnen worden aangewend voor de structurele lasten. En als zich veel verschillende deelnemers aandienen, ontstaat er ook veel expertise. De overheid kan in de opstartfase helpen. Een vergoeding betalen aan vrijwilligers is een goede manier om waardering uit te drukken.

Léon Deben denkt behoefte te hebben aan ondersteuning voor de eerste 3 jaar, zodat hij de eerste 500 leden kan werven.

Roeland Rengelink adviseert om een begroting te maken: wat wil je doen en waarvoor heb je geld nodig. Bedenk wel, dat een gezamenlijke subsidie aanvraag van € 30.000,- positiever wordt gewogen dan als ieder stadsdorp € 7500,- vraagt.

Deborah van der Water schetst de drempels: de eerste bijeenkomst kan nog wel bij mensen thuis, maar voor de tweede bijeenkomst is geen buurthuis meer, geen school en dan moet je een zaaltje huren. Vaak moeten de mensen dan de buurt uit voor de tweede bijeenkomst. De Opstapper is ook al weg bezuinigd en het is moeilijk om de mensen in deze opstartfase ook geld te gaan vragen.

Roeland Rengelink herhaalt dat in die opstartfase subsidie kan helpen. Bovendien zijn er in de binnenstad wel 1800 horecagelegenheden. Daar zit vast wel een geschikte locatie tussen.

Bert van Houten: Is startsubsidie voor meerdere jaren mogelijk?

Roeland Rengelink: Ja, dat kan wel. Vergt wat aanpassingen in het systeem. Maar vraag niet teveel geld, want dat vereist verantwoording. Vraag dan beter een paar keer kleine bedragen. Overigens: iets tot stand brengen is subsidiabel, niet de tijdsinvestering.

Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat het belangrijk is dat vrijwilligers een bijdrage ontvangen, want een kleine bijdrage maakt een groot verschil.

De vraag rijst hoe we het fenomeen stadsdorp uitdragen en bekend maken, vooral onder mensen die thuis zijn gebleven.

6. Tot besluit

Frederika Gepken benadrukt dat van deze bijeenkomst een verslag wordt geschreven dat geplaatst wordt op de website van de OAR.

Roeland Rengelink wijst nog extra op de huis-aan-huisbladen, de stadsdeelkantoren, buurtkranten, maar ook de lokale kranten zoals Echo en Stadsblad. Hij wil zelf eventueel ook aandacht aan de Stadsdorpen besteden via een column of publicatie in de Stadsdeelkrant. Maar het allerbelangrijkste is nog: praat met je burens! Maak kennis met elkaar en breng de wederkerigheid op gang.

En de Ouderenontmoetingscentra hebben veel ervaring met het benaderen van ouderen, dus maak gebruik van die expertise. 2014 is een overgangsjaar, in maart zijn de gemeenteraadsverkiezingen en er komt straks een nieuwe bestuurscommissie. De toekomst van de buurtcentra is nog ongewis.

Belangrijk is, dat instellingen en organisaties op andere wijze gaan samenwerken dan in het verleden. Zo zijn IJsterk en Centram gaan samenwerken en dragen zij bij aan de samenstelling van sociale wijkteams. Deze teams zijn te beschouwen als de professionele tegenhanger van de stadsdorpen. In de Boomsspijker is het sociaal team, gericht op de Oude Grachtengordel gehuisvest. Ook in het Claverhuis en De Witte Boei zijn posten van de sociale teams.

Roeland Rengelink wil zo min mogelijk geld uitgeven aan stenen. Taak van de sociale teams is het monitoren van de kwetsbare buurten en deze zo nodig versterken. Maar wat hem betreft moeten de mensen in de buurt uiteindelijk in staat zijn zichzelf te helpen.

7. Afsluiting

Na deze woorden van Roeland Rengelink dankt **Frederika Gepken** iedereen voor zijn of haar bijdrage in deze bijeenkomst en nodigt zij de aanwezigen uit voor een drankje tijdens het napraten.